

ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»

Відділення харчових технологій та ресторанного бізнесу
Циклова комісія харчових технологій та готельно-ресторанної справи

Жилін Андрій Ігорович

КУРСОВА РОБОТА

Туристична індустрія Полтавщини: стан та стратегія подальшого розвитку

Навчальна дисципліна «Дизайн та технологія надання туристичних послуг»

Ступінь освіти «фаховий молодший бакалавр»
Спеціальність 242 Туризм і рекреація, освітня програма «Туристичне
обслуговування», група ТР-22
Галузь знань 24 Сфера обслуговування

Керівник:
Гібкін Кирило Романович,
викладач

ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ

Керівник

_____

(підпис)

Кирило ГІБКІН

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач

Жилін Андрій

(підпис)

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

Підсумкова оцінка: _____ (літера / балів)

Члени комісії з захисту:

_____

(підпис)

Кирило ГІБКІН

_____

(підпис)

Наталя

ВОЛЬФСОН-

ГАРШИНА

ЗМІСТ

ВСТУП	.....
РОЗДІЛ 1. Розділ 1. Туристичний потенціал ареалу дестинації Полтавщини .	.....
1.1. Географічне положення Полтавщини.....	.....
1.2. Туристичні ресурси та інфраструктура Полтавщини	.....
РОЗДІЛ 2. Проєкт інноваційного туру	.....
2.1. Маршрут інноваційного туру.....	.....
2.2. Програма інноваційного туру	.....
Висновки	.....
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	.....

ВСТУП

Актуальність туристичної індустрії Полтавщини полягає у низці важливих факторів, що впливають на соціально-економічний та культурний розвиток регіону. Ось кілька аспектів, які підкреслюють актуальність туристичної галузі у Полтавщині:

Різноманітність культурного спадку: Полтавщина багата на історичні та культурні пам'ятки, зокрема пов'язані зі славними подіями, такими як Полтавська битва. Розкриття цього спадку приваблює істориків, культурологів та туристів зі всього світу.

Природні краси: Регіон відомий своєю природною красою, включаючи ліси, річки та природні заповідники. Це створює унікальні можливості для екологічного туризму, активного відпочинку та відновлення сил.

Економічний потенціал: Туризм може стати важливим джерелом доходу для Полтавської області, сприяючи створенню робочих місць та збільшенню обсягу інвестицій у галузі.

Підвищення рівня життя: Розвиток туризму сприяє розвитку готельної галузі, ресторанного бізнесу, транспортних послуг та інфраструктури, що покращує якість життя місцевих жителів.

Міжкультурний обмін: Приїзд туристів з різних країн сприяє обміну культурним досвідом та сприяє зрозумінню між різними націями.

Розвиток малого та середнього бізнесу: Туризм створює попит на послуги та товари, що пропонуються місцевими підприємцями, що, у свою чергу, підтримує розвиток місцевої економіки.

З огляду на ці фактори, розвиток туристичної індустрії в Полтавщині є надзвичайно актуальним завданням. Це дозволить регіону використовувати свій потенціал для підвищення якості життя громадян, створення нових робочих місць та внесення свого внеску до загального розвитку України.

Проблемам формування та розвитку туристично-рекреаційної сфери присвячено чимало досліджень вітчизняних вчених: І. Балобанова, М. Долішнього, В. Євдокименка, Н. Куніщевої, В. Кравціва, П. Луцишина, М. Мальської, В. Мамутова, Н. Мікули, А. Мокія, В. Павлова, І. Школи та ін. Питання формування та розвитку моделей розвитку туристично-рекреаційних компаній розкрито М. Оборіним, М. Шершевою у роботі, С. Мельниченко, К. Шеєнковою.

Основна ідея туризму – це перш за все турбота про навколишнє природне середовище, яку використовують в туристичних цілях в поєднанні з вихованням любові до природи, важливості її захисту. Це і є відмінною рисою екологічного туризму. Ця ідея отримує конкретне втілення, зокрема, через те,

що туризм покликаний: 1) постійно, систематично і цілеспрямовано культивувати повагу до навколишнього середовища; 2) гармонізувати відносини між екологією, суспільством і економікою; 3) орієнтувати туристичні організації на збереження і примноження споживчої вартості природного середовища; 4) підкоряти короточасні інтереси отримання прибутку від туризму довгостроковим інтересам збереження природи для майбутніх поколінь, а також для подальшого розвитку туризму; 5) формувати у туристів почуття особистої відповідальності за стан природи і її майбутнє.

Полтавський регіон має потужний рекреаційно-туристичний потенціал: вигідне географічне розташування, особливості історичного розвитку, національно-культурне різноманіття, специфічну архітектуру, збережені природні об'єкти, унікальні поєднання урбанізованих та індустріалізованих місцевостей із заповідними територіями, наявність потенційно брендових туристичних продуктів.

Відомо, що туристична привабливість території значною мірою залежить від її географічного положення, що впливає і на природні особливості, і на умови доступності. Полтавщина належить до категорії внутрішніх регіонів. Це є адекватною платформою для розроблення спільних туристичних проєктів та активізації міжрегіональних туристичних комунікацій.

Вагомими чинниками розвитку туристичних процесів у межах певної території є її кліматичні й орографічні умови, а також гідрографічна мережа, ліси та лісопаркові зони. Із погляду забезпечення рекреаційної діяльності та розвитку туризму клімат Полтавської області можна оцінити у цілому як помірно комфортний, що сприяє розвитку масових видів відпочинку протягом року. Зокрема, для потреб санаторного лікування й оздоровлення рекреаційні кліматичні ресурси області широко використовуються на курорті Миргород та в інших курортних місцевостях регіону.

Полтавський регіон має потужний рекреаційно-туристичний потенціал: вигідне географічне розташування, особливості історичного розвитку, національно культурне різноманіття, специфічну архітектуру, збережені природні об'єкти, унікальні поєднання урбанізованих та індустріалізованих місцевостей із заповідними територіями, наявність потенційно брендових туристичних продуктів. Відомо, що туристична привабливість території значною мірою залежить від її географічного положення, що впливає і на природні особливості, і на умови доступності. Полтавщина належить до категорії внутрішніх регіонів. Це є адекватною платформою для розроблення спільних туристичних проєктів та активізації міжрегіональних туристичних комунікацій. Вагомими чинниками розвитку туристичних процесів у межах певної території є її кліматичні й орографічні умови, а також гідрографічна мережа, ліси та лісопаркові зони. Із погляду забезпечення рекреаційної діяльності та розвитку туризму клімат Полтавської області можна оцінити у цілому як помірно комфортний, що сприяє розвитку масових видів відпочинку протягом року. Зокрема, для потреб санаторного лікування й оздоровлення

рекреаційні кліматичні ресурси області широко використовуються на курорті Миргород та в інших курортних місцевостях регіону.

Річки та їхні прибережні території стають основною базою короткочасного відпочинку у весняно літній період для місцевого населення. Значний рекреаційно-туристичний потенціал також мають Кременчуцьке та Кам'янське водосховища, проте їх рекреаційне використання прямо залежить від рівня екологічної безпечності, що, своєю чергою, визначається показниками радіоактивного й хімічного забруднення, органолептичними та бактеріологічними властивостями води.

Полтавська область належить до малолісистих областей України. Лісистість території становить 8,9% (у середньому по країні – 15,7%). Цей показник істотно не змінився протягом останніх 30-ти років, зрісши порівняно з 1988 р. лише на 0,7%. Частка захисних та рекреаційно-оздоровчих лісів становить відповідно 65% та 18% загальної площі [6]. Лісові та лісопаркові екосистеми активно використовуються для утилітарної та оздоровчої рекреаційної діяльності місцевого населення.

Основними природними лікувальними чинниками в регіоні є м'який клімат, торф'яні грязі, джерела хлоридно-натрієвої й гідрокарбонатно-натрієвої мінеральної води та бішофіт – геологічний аналог Мертвого моря. Іони хлору та натрію, що містяться у воді мінеральних полтавських джерел «Миргородська», «Ташань», «Великобагачанська», «Новосанжарська», стимулюють секреторну та моторну функції шлунку, а іони кальцію, магнію та йоду мають протизапальну властивість. Родовища торфових пелоїдів знаходяться у заплавах річок Хорол, Псел, Ворскла, а найбільшим є родовище «Семеренки», що розташоване за 40 км від курорту Миргород, у межах правобережної заплави р. Грунь-Ташань. За своїми основними фізико-хімічними показниками темно-коричневі торфові грязі цього родовища відносяться до низькомінералізованих високозольних безсульфідних та слабкосулфідних торфових пелоїдів. Місцеві мінеральні води та лікувальні грязі використовуються у лікувально-оздоровчих програмах 12 санаторно-курортних закладів області.

В області нараховується 146 музеїв, з яких 38 комунальних, один національний, один державний та 106 закладів, які працюють на громадських засадах. Підприємствами туристичної галузі розроблено 35 культурно-пізнавальних туристично-екскурсійних маршрутів, спрямованих на національно-патріотичне виховання, зокрема це: «Полтава – духовна столиця України», «Полтавський період Симона Петлюри», «Літературна Полтавщина», «Стежками мандрівного філософа» (Г.С. Сковороди), «Гоголівські місця Полтавщини», «Від Скіфії до Русі», «Народні промисли декоративно-ужиткового мистецтва на Полтавщині» та ін.

Історичною перлиною регіону є Більське городище. Для збереження цієї унікальної археологічної пам'ятки, її вивчення та популяризації реалізується проєкт «Розбудова музею під відкритим небом» із відтворенням житлових та ремеслових об'єктів поселень скіфської доби.

Вагоме ресурсне значення для розвитку рекреаційно-туристичної діяльності в області мають і подієві ресурси. Так, Сорочинський ярмарок, що став своєрідною візитівкою регіону, – найбільший в Україні і найвідоміший за її межами національний ярмарково-виставковий захід. Його унікальність полягає у тому, що він зберігся з XVIII ст. донині. Проводиться традиційно один раз на рік у передостанній тиждень серпня на ярмарковій площі під відкритим небом у центрі села Великі Сорочинці. Ярмарок надзвичайно колоритно описаний у повісті Миколи Гоголя «Сорочинський ярмарок» (цикл повістей «Вечори на хуторі біля Диканьки»).

Тобто в Полтавській області сформувався потужний природний та історико-культурний потенціал, на базі якого реально функціонує туристичний комплекс з обслуговування вітчизняних та іноземних туристів.

Розвиток туристично-рекреаційної сфери як складової національної економіки стимулює зайнятість населення, сприяє підвищенню конкурентоспроможності країни та її регіонів. Від її стану значною мірою залежить розвиток суміжних галузей : транспорту, торгівлі, зв'язку, будівництва, сільського господарства, виробництва споживчих товарів та ін. Розвиток сфери туристично-рекреаційних послуг є важливим показником якості життя і рівня людського розвитку та має важливе економічне та соціальне значення у суспільстві. Для забезпечення сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери як динамічної форми міжнародної торгівлі послугами та високорентабельної галузі національної економіки, необхідним є формування ефективних і раціональних взаємодій серед усіх учасників ринку туристичних і рекреаційних. Це актуалізує необхідність розробки сучасних бізнес-моделей у туристично-рекреаційній сфері – концептуальних моделей розвитку туристично-рекреаційних компаній, спрямованих на збільшення їх прибутку.

Розділ 1. Туристичний потенціал ареалу DESTИНАЦІЇ Полтавщини

1.1. Географічне положення Полтавщини

Територія Полтавської області розташована в центральній і північно-східній частинах України, майже цілком у межах Полтавської рівнини Придніпровської низовини, на лівобережжі басейну Дніпра. Виняток становить невелика ділянка площею близько 150 км² (0,5% території області) на правобережжі басейну Дніпра, в межах Придніпровської височини. Понад 92% площі області знаходиться у межах природної зони лісостепу, і тільки біля 8% (її крайня південно-східна частина) – у межах степової природної зони Східноєвропейської рівнинної фізико-географічної країни.

Полтавщина межує з областями України: Чернігівською (протяжність меж 107 км) та Сумською (238 км) – на півночі; Дніпропетровською (173 км) та Кіровоградською (149 км) – на півдні; Харківською (188 км) – на сході; Київською (19 км) та Черкаською (225 км) – на заході. Загальна протяжність меж Полтавської області становить близько 1100 км, з яких 162 км проведені

по акваторіях Кременчуцького (98 км) і Дніпродзержинського (64 км) водосховищ. Конфігурація меж області близька до трапеціюватої.

Полтавську область утворено 22 вересня 1937 року. Її сучасні межі встановлено у 1954 році. Сучасна площа Полтавщини – близько 28,8 тис. км², що становить приблизно одну двадцяту частину України (4,76% від її площі: 7 місце серед 24 областей, і 8 місце – враховуючи АР Крим). Територію Полтавщини можна порівняти із площею таких європейських країн, як Албанія (28,7 тис. км²) чи Бельгія (30,5 тис. км²). Ненабагато більшими за площею є Вірменія (29,8 тис. км²), Македонія, Молдова, Руанда, Бурунді, Лесото, Екваторіальна Гвінея, Гаїті, Соломонові острови та низка інших країн світу. Від площі усієї земної кулі Полтавщина становить 0,006%; від площі населеного суходолу Землі – 0,02%; від площі Європи – 0,3%.

Чисельність населення на 1 липня 2015 року становила 1 443 564 жителі, зокрема – 61% містян, і 39% – селян. Густота населення: 51,5 осіб/км². У Полтавській області 25 адміністративних районів, 15 міст (зокрема 6 міст обласного значення: Гадяч, Комсомольськ, Кременчук, Лубни, Миргород, Полтава), 5 районів у містах (3 – у Полтаві, 2 – у Кременчуці), 21 селище міського типу, 1806 сільських населених пункти.

Широтне фізико-географічне положення. Крайня північна точка області розташована за 3,3 км на північ від села Білогорілка Лохвицького району (50°33'18" пн. ш.), а крайня південна – на лівому березі Дніпродзержинського водосховища, за 0,4 км вище старого гирла річки Орель (Кобеляцький район) – 48°44'36" пн. ш. Отже, різниця в куті нахилу Сонця в ополудні між крайніми північною та південною точками області становить 1°48'42".

Фактична протяжність області між крайніми північною і південною точками Полтавщини становить 213,5 км. Хоч ця різниця порівняно невелика, однак вона зумовлює досить відчутні зміни зональних факторів формування природних комплексів (показників сонячної радіації та радіаційного балансу, середньої температури повітря, ґрунтово-рослинного покриву).

Розрахункова висота Сонця в ополудні 22 червня на півночі області становить 62°54' (90° – 50°33' + 23°27'), на півдні – 62°42'. 22 грудня висота Сонця становить 16°01' (90° – 50°33' – 23°27') на крайній півночі області й 17°49' – на крайньому півдні. У дні рівнодення, 21 березня та 23 вересня, – відповідно: 39°27' (90° – 50°33') і 41°15' (90° – 48°45').

Довготне фізико-географічне положення. Крайня західна точка області – лівий берег річки Гнила Оржиця, за 1 км від села Смотрики Пирятинського району (32°05'20" сх. д.). А крайня східна точка – за 1,5 км від села Шевченко Карлівського району (35°29'33" сх. д.). Розрахункова відстань між цими крайніми точками Полтавщини по довготі складає 245,1 км, або 3°24'13" д. Фактична ж відстань між крайньою західною і східною точками області становить 259 км.

Населення. За кількістю населення Полтавщина займає 11 місце серед областей України і на її території проживає близько 1700 тис. чоловік. Національний склад населення однорідний, українців близько 90%. Густота

населення 60 чоловік на кв. км. Приблизно 1000 тис. чоловік населення області – це жителю міст. Вікова структура і міського, і сільського населення області характеризується старінням. Жіноче населення переважає над чоловічим. В області налічується 1858 сіл і 36 міських поселень. Полтавська область є помірно заселеною. Густота населення 60 чоловік на кв.км. Приблизно 1000 тис. чоловік населення області це жителі міст. На її території нараховується близько 900 тис. чоловік трудових ресурсів, основна частина яких зайнята у галузях матеріального виробництва.

Полтавська область має вигідне фізико-географічне положення, рівнинний рельєф, помірний континентальний клімат, чорноземні ґрунти та густу мережу річок і значні запаси мінеральних ресурсів. Полтавщина розташована у лісостеповій зоні. Ліси вкривають 8,5% території, ґрунти – в основному середньо-гумусові чорноземи. Клімат помірно континентальний. Гідрографічна мережа. По території області протікає 146 річок загальною довжиною 5101 км. Річки області належать басейну Дніпра: ліві притоки – Сула, Псел, Ворскла, Оріль. На півдні та південному заході область омивають води Кременчуцького та Дніпродзержинського водосховищ.

По території області протікає 146 річок загальною довжиною 5101 км. Природно-рекреаційний потенціал Гадяч – кліматичний курорт лісової зони, розташований на березі р. Псел; Лищівка – лісовий кліматичний курорт, розташований на березі р. Ворскла; Миргород – рівнинний бальнеологічний і грязьовий курорт лісостепової зони. Території та об'єкти природно-заповідного фонду Полтавщини:

- 46 заказників, у тому числі 11 державного значення,
- 92 пам'ятки природи, серед яких – 1 державне значення,
- Устимівський дендропарк,
- 20 парків – пам'яток садово-паркового мистецтва, з них 4 державного значення,
- 10 заповідних урочищ

Транспорт. На території Полтавщини функціонують всі (за винятком морського) види транспорту – залізничний, автомобільний, річковий, трубопровідний, повітряний. Здійснюючи вантажні і пасажирські перевезення, окремі види транспорту взаємодіють між собою, формуючи транспортну систему. Провідне місце у перевезенні вантажів в області належить трубопровідному і залізничному транспорту, в перевезенні пасажирів – автомобільному, електричному і залізничному транспорту. Основні залізничні вузли – Полтава, Кременчук, Гребінка, Ромодан. Велике транспортне значення має Дніпро. Річка Сула судноплавна.

Будинки культури та клуби. У даний час на Полтавщині діє 919 закладів культури клубного типу всіх відомств, 6 центрів культури та дозвілля (м. Полтава, м. Кременчук, м. Кобеляки, селище Решетилівка, селище Нові Санжари, с. Кам'яні Потіки Кременчуцького району), 3 парки культури й відпочинку (м. Полтава, м. Кременчук, м. Лубни).

Музеї. Багату історію краю дбайливо збережено для нащадків. в 26 державних музеях зберігається понад 380 тис. пам'яток Музейного України

фонду. В області працюють 242 музеїв на громадських засадах, в яких нараховується 250 тис. експонатів.

На території області знаходяться 7 стадіонів (м. Гадяч, м. Зіньків, м. Кобеляки, м. Полтава, м. Миргород, м. Лубни, смт. Шишаки), басейни "Юність – 1" та "Дельфін", картодром "Лтава", Палац спорту, будинок фізкультури "Авангард", веслувальна база "Авангард" у м. Полтава, спортивний комплекс у м. Гребінка.

1.2. Туристичні ресурси та інфраструктура Полтавщини

Туристичні ресурси та інфраструктура Полтавщини є важливим комплексом факторів, які роблять цей регіон привабливим для подорожуючих та сприяють розвитку туризму.

Історичні та культурні пам'ятки: Полтавщина багата на історичні та культурні об'єкти. Серед них виділяється Поле Полтавської битви, яке є національним пам'ятником історії України. Крім того, є багато музеїв, пам'яток архітектури та релігійних споруд, які приваблюють істориків та культурологів.

Природні ресурси: Регіон має великий природний потенціал, включаючи ліси, річки, озера та природні заповідники. Наприклад, природний парк "Гомільшанський ліс" створює унікальні можливості для екологічного туризму та спостереження за дикою природою.

Курорти та лікувальні джерела: Миргород славиться своїми лікувальними джерелами та мінеральними водами. Це приваблює відвідувачів, які шукають оздоровлення та відпочинок.

Активний відпочинок: Полтавщина пропонує можливості для активного відпочинку, включаючи гірський туризм, велоспорт, верхову їзду, рибальство та водні види спорту.

Фестивалі та події: У регіоні проводяться різноманітні фестивалі та культурні події, включаючи День Полтавської битви, які пропонують розваги та різноманітні культурні демонстрації.

Транспортна доступність: Регіон має зручний доступ до міжнародного аеропорту "Полтава" та добре розвинену систему авто- та залізничного транспорту, що полегшує приїзд та переміщення туристів.

Основою курортних ресурсів області є джерела мінеральних вод у Миргородському, Великобагачанському, Новосанжарському, Кременчуцькому, Хорольському районах.

Курорт Миргород функціонує з 1914 р. Перше мінеральне джерело було відкрите тут у 1912 р. місцевим лікарем І.А. Зубковським, який і заснував першу водолікарню. В 1916-1919 рр. створено курортний комплекс, який включав водолікарню, їдальню-клуб, грязелікарню. Всі ці приміщення були розібрані в 1970-80- і роки.

З 1976 р. функціонує перше в Україні спеціалізоване відділення для лікування хворих на цукровий діабет. На сьогодні "Миргородкурорт" об'єднує

санаторії "Хорол", "Миргород", "Березовий гай", "Полтава", які можуть одночасно прийняти 3,5 тис. Хворих.

Полтавський міський парк – дендропарк, парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва зі статусом загальнодержавного значення. Парк розташований у північній частині міста Полтави. Розбудова парку почалася у квітні 1962 р., а у 1990 році парк отримує статус парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення. Зараз дендропарк поділено на ділянки, в яких є різні видові і рекреаційні зони, рослинність і пам'ятки.

Захоплюючим об'єктом для відвідування є і регіональний ландшафтний парк «Кременчуцькі плавні», площею 5080 га. Зановано парк у 2001 році, він розташований між лівобережною і правобережною частинами міста Кременчука.

На території РЛП є рідкісні види рослинного і тваринного світу, які занесені до Європейського та Світового Червоних списків, що підкреслює важливість збереження видів. Також є об'єкти, які занесені Червоної книги України. До території парку включено лісові, лучні, водні і прибережно-водні природні комплекси. Ландшафтний заказник «Білецькі плавні» входить до складу парку і має статус загальнодержавного значення.

Не менш цікавим об'єктом можемо вважати регіональний ландшафтний парк «Диканський», який має площу 12 га і датується 1994 роком створення. До складу парку входять сім природоохоронних об'єктів (Бузковий гай, Парасоцький ліс, Кочубеївські дуби, Писарівщинський лісопарк, Фесенкові горби, Виходи пісковиків і Ялиновий гай). Також на території є пам'ятки архітектури та археології.

Рекомендовано відвідати Пирятинський національний парк, площею 12028,42 га, який створено у 2009 році. НПП створено для збереження, відтворення та ефективного використання природних комплексів та об'єктів, які мають особливі екологічні, оздоровчі, історико-культурні, наукові та естетичні значення. На території парку є певна туристична інфраструктура, набуває розвитку сільський зелений туризм, для відвідувачів розроблено туристичний маршрут «До Пирятинських джерел».

Нижньосульський національний природний парк розташований у нижній частині долини р. Сула, на межі Полтавської та Черкаської областей. Парк створений у 2010 році, його площа становить 18635,11 га державної власності, у тому числі 2187,3 га надано йому у постійне користування та 16447,81 га, без вилучення у землекористувачів, але входять до складу НПП. Парк створено для збереження цінних природно-історико-культурних комплексів Середнього Подніпров'я.

Нижньосульський національний природний парк частково охоплює території ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Сульський» та урочища «Парк» Великобірмського лісництва, зі статусом парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення.

Щодо транспорту, то в Полтавській області можна використовувати будь-який (крім морського) вид транспорт. Розрізняють такі види:

залізничний, автомобільний, річковий, трубопровідний, повітряний. Головним видом транспорту в місті є автомобільний, далі в порядку спадання розташовані електричний та залізничний види транспорту.

Територію області перетинає чотири залізничні магістралі, відстань найбільш віддаленого населеного пункту не перевищує 50 км від залізниці. Залізничні вузли розташовані в містах Кременчук і Полтава. Важливими центрами є Лубни, Гребінка, Полтава, Миргород.

Розвиненим є автомобільний транспорт, загальна протяжність доріг складає 1857,4 км, з них доріг державного значення 890,9 км. Протяжність доріг місцевого значення досить висока, що дає можливість області займати четверте місце в Україні, щільність доріг регіону також вище середньої. На сьогодні, в області активно будуються нові дороги та мости і створюються умови для розвитку автомобільного способу пересування, в тому числі, в туристичних цілях.

Річковий та авіаційний транспорт не отримали великого розвитку, але існують локальні туристичні атракції з використанням вказаних видів переміщення. Найголовнішими судноплавними річками є Дніпро, Сула та Ворскла. Популярності набули водні види туризму, також організуються водні туристичні маршрути по НПП «Нижньосульський». Авіаційні види транспорту в області присутні, але вони використовуються в народному господарстві. Бажаючи можуть лише відвідати музей дальньої і стратегічної авіації в м. Полтава.

Згідно інформарції Департаменту культури і туризму, станом на 01.11.2018 р., в області налічується 79 готелів, номерний фонд яких складає 900 номерів. За експертними оцінками, близько 3500 місць розміщення можуть запропонувати власники приватних осель, але як правило, ці дані не фіксуються і оренда житла відбувається без оплати податків та оформлення документів. За номерним фондом лідером є готель «Турист» у місті Полтава, який має 168 номерів. DREAM Hostels – представник міжнародної готельної мережі. В розрізі районів, найбільшою кількістю закладів розміщення володіє Полтавський, далі Миргородський, Кременчуцький та Лубенський райони. Саме такий розподіл може бути пов'язаний з тим, що найбільше туристів приїздить до обласного центру, тому логічно, що закладів розміщення буде найбільше у Миргородському районі це пов'язано із розвитком санаторно-курортного господарства і туризму на їх основі, тому концентрація закладів більша, ніж у Кременчуцькому та Лубенському районах.

В області зареєстровано близько 219 суб'єктів підприємницької діяльності, це юридичні та фізичні особи, які здійснюють діяльність з надання послуг громадського харчування (ресторани, кафе, бари тощо). З них максимум 30% можна віднести до тих, хто має високий рівень якості обслуговування і може вважатися пріоритетним для туристичних послуг.

У розрізі районів, найбільша кількість закладів громадського харчування знаходиться в Полтавському районі, далі Кременчуцький, Лубенський та Миргородський. Кількість закладів харчування відповідіє кількості населення за районами, що задовольняє потреби місцевих жителів та туристів.

В області функціонує 16 спеціалізованих закладів відпочинку. Крім того, функціонує 12 санаторіїв, 782 дитячих оздоровчих закладів, 12 баз активного відпочинку, 15 туристично-інформаційних центрів. Остання інформація публікувалася у 2017 році.

Курорти Полтавської області представлені санаторно-курортними закладами м. Миргород, а саме чотири санаторії «Миргород», «Полтава», «Хорол» та «Березовий гай», що входять до складу об'єднання «Миргородкурорт». Ці санаторно-лікувальні заклади розташовані на березі річки Хорол у місті Миргород. Щороку кількість відпочиваючих складає понад 70 тисяч людей, які приїздять із 30 країн.

Відомі санаторії є і в районних центрах Нових Санжар та Великої Багачки, які розташовані на берегах річок Ворскла та Псел.

Протягом 2019 року, за даними статистики Полтавську область відвідали 36 847 туристів. На думку експертів, дані можуть бути не повними, адже звіти рахують тільки тих туристів, які зверталися до туристичних організацій. Згідно даних, які надано Департаментом культури і туризму в Полтавській області, то протягом 1 півріччя 2019 року у регіоні побувало 2 305 800 осіб, з них – 2700 – були іноземними туристами. Полтавській області не оминули події 2014 року, хоча після 2015 року туристичні потоки мали тенденцію до збільшення, та повернутися до найвищих показників область не змогла, через вплив карантинних обмежень. На жаль, туристів, які відвідують регіон самостійно або через послуги інших туристичних фірм не фіксують та не враховують до звітів.

Основними проблемами в розвитку туристичної галузі є відсутність позитивного іміджу України в цілому та Полтавського регіону в тому числі. Ці фактори впливають зокрема на відпочинок. Також великою проблемою для реалізації та туристичного продукту значущим недоліком є відсутність необхідних рекламних заходів, низька поінформованість споживачів. Найголовнішим стримуючим фактором розвитку туризму в області для залучення інвестицій є недостатній розвиток саме житлово-комунального господарства в районних центрах та селищах області. Відсутність каналізаційних мереж та очисних споруд, а також газифікації та опалення в деяких населених пунктах дещо стримують інвесторів від вкладання капіталу в галузі, зокрема й туристичну, на Полтавщині. Тому ці питання залишаються найактуальнішими для вирішення на місцях. Стосовно спеціальної інфраструктури, необхідно підкреслити, що пункти масової зупинки під час туристичних екскурсій, а також необхідних для їх проведення оглядових майданчиків – фактично відсутні. А більшість з тих, що можна знайти не відповідають сучасним вимогам, недостатньо облаштовані і мають низьку пропускну здатність.

Хоча впроваджуються програми розвитку туризму, галузь фінансується як з обласного, так із міських/районних бюджетів, але кількість спеціалістів даної сфери все ще залишається на невисокому рівні. Відтак розроблено та використовуються 20 офіційних туристичних маршрутів в області. Проте мережа культури області на разі нараховує 1738 закладів та установ. Розвиток

галузі в регіоні здійснюється за планом двох програм: Комплексної Програми розвитку культури, мистецтва та охорони культурної спадщини в Полтавській області на 2018-2020 роки та за Програмою збереження, вивчення та популяризації Більського городища на період 2018–2022 років. Дані програми були затверджені рішенням вісімнадцятої сесії сьомого скликання Полтавської обласної ради від 22 грудня 2017 року № 584. На утримання галузі культури області з усіх рівнів бюджету виділені кошти в сумі 628411,0 тис. грн. На забезпечення організації та проведення культурно-мистецьких і просвітницьких заходів з обласного бюджету у поточному році виділено 6612,3 тис. грн. (дана сума у 3,2 рази перевищує минулорічну). Для надання послуг туристам відкрито 145 музейних закладів, з них 38 комунальних, 1 національний та 106 музеїв, які працюють на громадських засадах. В них зберігається понад 500 тисяч експонатів, що належать до музейного фонду України.

Туристично-рекреаційний потенціал області успішно презентовано під час багатьох заходів:

- XXV туристичної виставки «NA STYKU KULTUR», 22-24 березня 2019 РОКУ В М. Лодзь, Польща.
- 25 ювілейної Міжнародної туристичної виставки UITT-2019, 27-29 березня 2019 року, м Київ.
- 4 Міжнародного туристичного тижня, конференції «Туризм як інструмент міжкультурної взаємодії», 11-12 квітня 2019 року, м. Одеса.
- VII Центрально-Українського музейнотуристичного фестивалю та Міжрегіональної туристичної виставки, 19-20 квітня 2019 року, м. Кропивницький.
- XI Міжнародного туристичного форуму «Харків: партнерство і туризм», 24-26 травня 2019 року, м .Харків.
- Фестивалю «Чарівна симфонія козацтва», 31 серпня – 1 вересня 2019 року, с. Омельник.
- XVIII Міжнародної туристичної виставкиярмарку «Тур'євроцентр», 19 вересня, м. Ужгород.
- 26 Міжнародного туристичного салону UITM «Україна», 2-4 жовтня 2019 року, м. Київ.

Станом на 2020 р. підготовлено проекти установчих документів та розглянуто на засіданні Кабінету Міністрів України питання про створення Всеукраїнського Центру вишивки та килимарства в смт Решетилівка, що передбачає підтримку ремесл та народних умільців, що в свою чергу буде ще однією сходинкою на шляху до підтримки та покращення стану туристичної галузі в регіоні. Місцеві органи самоврядування і надалі здійснюватимуть активну підтримку культурних ініціатив в області

Розділ 2. Проєкт інноваційного туру

2.1. Маршрут інноваційного туру

Ще один новий вид активного відпочинку – це археологічний туризм. Він дозволяє здійснити подорож у часі, відчувати романтику пошуку стародавніх скарбів; провести вечір біля вогнища з польовою кухнею, відвідати ексклюзивні екскурсії і виставки та багато іншого. Турист може взяти участь в археологічних розкопках і безпосередньо доторкнутися до сивої давнини, познайомитися з яскравою історією регіону, побачити унікальні історико-культурні пам'ятки світового значення, авторами наукових книг і по спілкуватися з ученими-археологами керівниками експедицій.

Я пропоную новий туристичний маршрут у хеологічному стилі під назвою **«Полтавщина: Відкриття Незвіданих Напрямків»**.

Тривалість: 5 днів / 4 ночі.

День 1. Полтава та її таємниці

Прибуття до міста Полтава. Відвідування археологічних розкопок, де виявлено артефакти минулих епох. Екскурсія до найстаріших частин міста та дослідження історичних архітектурних пам'яток. Вечірня прогулянка до місцевих кафе та ресторанів із стравами регіональної кухні.

День 2. Пошук Набійки в Природі

Виїзд до природного резервату «Ворскла». Відвідування старовинних дерев'яних храмів та місцевих легендарних місць. Екологічна екскурсія до прибережних лісів та річкових стібок. Ночівля в наметі під відкритим небом для найбільшої природної близькості.

День 3. Таємниці Природних Джерел

Виїзд до міста Миргород. Відвідування мінеральних джерел та курортних лікарень. Приготування справжньої миргородської мінеральної води. Екскурсія до санаторіїв та лікувальних комплексів.

День 4. Загадкові Руїни і Історія

Виїзд до археологічних розкопок у селі Кобеляки. Участь у розкопках та пошуку артефактів. Відвідування давніх козацьких укріплень та стародавніх замків. Вечірня розповідь місцевого історика про загадкові історії регіону.

День 5. Таємничі Закуточки Полтавщини

Виїзд до села Тростянець, де знаходяться стародавні мисливські хрести з гербами давніх родів. Екскурсія до природних резерватів та озер. Подорож до місцевих традиційних майстерень та ремісників. Завершення маршруту та від'їзд.

Цей маршрут дозволить вам дослідити природні та історичні скарби Полтавської області поза туристичними маршрутами. Ви поглибите свої знання про історію та культуру регіону та відкриєте нові таємниці та незвідані місця.

2.2. Програма інноваційного туру

Відвідування археологічних розкопок.

На території області були знайдені стародавні поселення, що датуються добою різних історичних епох. Археологи досліджують залишки стародавніх

будівель, кераміки та інших артефактів, що вказують на спосіб життя та культуру давніх мешканців регіону. Відвідування гребних історичних могил, де поховані воїни минулих епох. Археологи вивчають ці могили, розкривають інформацію про військову організацію та звичаї давніх козаків.

У деяких частинах області були знайдені артефакти, що походять від римських воїнів та колоністів. Це свідчить про присутність римських поселень у цьому регіоні в минулому. Археологи також досліджують залишки скіфських поселень, які є свідченням давньої історії цього регіону.

Екскурсія до найстаріших частин міста

Старе Місто: Це одна із найстаріших частин Полтави. Тут знаходяться історичні пам'ятки, архітектурні споруди та вулички, які відображають багату історію міста. Старе Місто є центром культурних заходів та розваг у Полтаві.

Старий Парк: Цей парк був заснований у XIX столітті і є одним із найстаріших паркових комплексів у місті. Тут ви знайдете старовинні дерева, алеї, історичні фонтани та пам'ятники.

Свято-Троїцький собор: Цей православний собор був збудований у середині XVIII століття та уособлює духовну спадщину Полтави. Він є одним із найстаріших релігійних споруд у місті.

Великий колодязь: Ця стародавня артезіанська криниця знаходиться в самому центрі міста і була побудована в XIX столітті. Він був важливим джерелом води для городян у минулому.

Полтавська фортеця: Ця історична фортеця була збудована у XVIII столітті та має величезне історичне значення. Хоча частина фортеці протягом століть була розібрана, її руїни все ще можна побачити та вивчати історію міста.

Вечірня прогулянка до місцевих кафе та ресторанів

"Гогіль" (Gogol): Цей ресторан присвячений видатному українському письменнику Гоголю. Ви можете насолодитися традиційною українською кухнею та атмосферою, яка відображає час письменника.

"Хата на Дачі" (Khata na Dachi): Ця українська хата пропонує смачні національні страви у тишній середі з можливістю сидіти за гарною погодою на відкритому повітрі.

"Піцерія Парма" (Pizzeria Parma): Якщо ви шукаєте італійську кухню, то ця піцерія є однією з найкращих у Полтаві. Вони подають справжню італійську піцу та інші італійські страви.

"Карась" (Karas): Цей ресторан спеціалізується на рибних стравах, і ви можете скуштувати свіжу рибу та морепродукти у різних стравах.

"Mafia" (Мафія): Це популярна стейкхаус-ресторан у Полтаві, де ви можете насолодитися вишуканими м'ясними стравами.

"Львівська майстерня шоколаду" (Lviv Chocolate Manufacture): Це місце, де ви можете скуштувати смачні десерти та напої, а також придбати шоколадні вироби.

"Рибний двір" (Rybny Dvir): Цей ресторан спеціалізується на рибних блюдах, і він розташований у затишному місці біля озера.

Екскурсія до природних резерватів та озер

Природний парк "Гомільшанський ліс": Цей природний парк розташований на південному заході Полтавської області та відомий своєю природною красою.

Природний парк "Дворічанський": Цей парк розташований на південному сході області та включає в себе живописні ліси, озера та річки. Тут ви можете спостерігати за різноманітними видами птахів та іншою дикою природою.

Природний парк "Кременчуцькі гори": Розташований на заході області, цей парк відомий своєю рельєфною різноманітністю, де ви знайдете гори, яри, ліси та річки. Це чудове місце для активного відпочинку, такого як піші прогулянки та гірські походи.

Озеро Велесове: Це озеро розташоване на південному заході Полтавської області і відоме своєю чистою водою та чудовими місцями для відпочинку та риболовлі.

Озеро Кам'яне: Розташоване на південному сході області, це озеро є частиною природного резервату "Дворічанський" і має чудові пейзажі та водні види спорту.

Висновки

Полтавська область має відомий туристичний потенціал, який зумовлений історичним розвитком, національно-культурним різноманіттям, неймовірною архітектурою міст і сіл, наявністю потенційних брендів туристичних продуктів, унікальним поєднанням урбанізованих територій із заповідними. Полтавщина є дуже цікавим і перспективним туристичним центром, але на даний момент туризм, на жаль, не набув достатнього розвитку на її території. Рівень життя населення не дозволяє багато подорожувати, тому відповідно в області не багато туристичних центрів. Найбільшого розвитку набули великі міста, в яких більше розвинена інфраструктура та інші зручності для туристів, є більше туристичних об'єктів та можливостей проведення дозвілля. Наразі потрібно працювати над розвитком туристичного потенціалу менших територій.

Маючи такі потенційні ресурси, туризм на Полтавщині має сприяти зміцненню економіки області, наповненню бюджету, підвищенню добробуту населення, збереженню історико-культурної спадщини. Можна стверджувати, що архітектурна спадщина регіону вивчена не до кінця, а її архітектурно-просторовий потенціал може бути доповнений рекреаційними об'єктами, ще не включеними в туристичну індустрію. Можна не тільки поєднувати, а й проводити екскурсії чи туристичні маршрути, враховуючи особливості архітектурних стилів.

Для активізації туристичних потоків в регіоні необхідно залучати інвестиції в інфраструктуру, підтримувати та реставрувати пам'ятки історії та культури, створювати нові цікаві маршрути. Для того, щоб змінити негативний імідж України загалом, і Полтавської області зокрема в рекреаційному плані, необхідно розробити ряд рекламних та заохочувальних заходів для створення нового іміджу, який би сприяв відкриттю нових туристичних можливостей. З цією метою розроблено екологічний тур по Полтавській області «Полтавщина: Відкриття Незвіданих Напрямоків».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головне управління статистики у Полтавській області. Офіційний веб-сайт. URL: <http://pl.ukrstat.gov.ua>
2. Про здобутки сфери культури області. URL: <http://www.poltavaculture.gov.ua/upravlinnya/zviti-prorobotu/1863-pro-zdobutki-sferi-kulturi-oblasti.html>
3. Стратегія розвитку туризму та курортів у Полтавській області на 2019 – 2029 роки. // Полтавська обласна державна адміністрація департамент культури і туризму. URL: <http://poltavaculture.gov.ua/uk/informatsiia/zahalna-informatsiia/219-stratehiya-rozvytku-turyzmu-takurortiv-u-poltavskiy-oblasti-na-2019-2029-roky>
4. Транспорт і зв'язок. URL: <https://www.adm-pl.gov.ua/page/transport-i-zvyazok>
5. Шуканова А.А., Вішнікіна Л.П., Федій О.А. Сільський туризм та його геопросторова організація на Полтавщині // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2020.
6. Усе про туризм та подорожі. URL: travel.ru
7. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія: Центр навчальної літератури. Київ: 20079. Безуглий В.В., Козинець С.В. Регіональна економічна та соціальна географія світу: посібник. Київ: Академія, 2003.
8. Бейдик О. О. Рекреаційні ресурси України: Навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2010.
9. В. Сейм. Географічна енциклопедія України / відповід. ред. О. М. Маринич. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1993. Т.3.
10. Географія Полтавської області. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%82%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97_%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96 (дата звернення 09.05.2021).